

CARNAVAL TE GENT

In een vorige bijdrage vertelden we reeds iets over de carnavalviering te Gent in de negentiende eeuw. Dit feest werd in die tijd door al de lagen van de Gentse bevolking zo druk gevierd, dat het wel interessant kan zijn de carnavaldagen te Gent even nader te bekijken.

Richard Vankenhove en Adh mar Lepage vertellen in hun werk "Het Volksleven in het Straatlied" (Gent, 1932) ons heel wat over carnaval. Luisteren we om te beginnen naar de carnavalliedjes. Een liedje zegt ons duidelijk hoe intens carnaval werd gevierd :

We hebben maar twee plezieren in een jaar,
carnaval en Gentse feesten.

Tot 's morgens vroeg werd druk gevierd, want de feestvierders zongen:
We zijn gezworen kameraden,
We zullen elkander niet verlaten.
We zijn bij een

En we zullen niet meer scheen (scheiden).
Wij zijn gezworen kameraden.

En daarna werd gezongen :

Niet te vroeg,
Niet te vroeg.
Morgen met te zessen
Hebben we tijd genoeg.

Want om zes uur moest men terug naar de fabriek.

Natuurlijk werd er gedronken, geweldig gedronken in de duizenden herbergen in Gent. Men trok van herberg tot herberg.

Den baas, we gaan hier deure.
En weet(te) gij waar veure ?
Omdat uw glazen zijn te klein;
Wij gaan waar dat ze groter zijn.

En als de feestvierders dronken waren, klonk het brutaler :

En zuipen tot dat 't op is,
dat 't op is,
dat 't op is.
En zuipen tot dat 't op is;
En als 't op is, is er nog.

Of nog :

Zuipen zo lang of dat er is,
En als er niet meer te zuipen is,
Dan kruipen we in onze nest.

De herbergiers lokten de verklede groepen of compagnies met allerlei prijzen en er werd dan ook gezongen :

Hespe, bloende,
en wij hebben overal
de eerste prijs.

En met het volgend lied trachtte men jaloesie te wekken :

Hespe zullen we eten,
Bloende zullen we hen (hebben).
Zij zullen ons wel zien eten,
Maar zij zullen er niet van hen (hebben).

De lezer zal wel begrijpen, dat het ons onmogelijk was in de kranten al de verslagen over de carnavalviering te raadplegen; het artikel zou in dit geval zelfs eentonig worden. In 1842 publiceerde het College van Burgemeester en Schepenen een reglement.

STAD GENT.

Art. 1. De vermakelijkheden van de vastenavondsdagen zullen dit jaar plaatshebben op zondag 30 januari, zondag 6, maandag 7, dinsdag 8 en zondag 13 februari.

Art. 2. De herbergen en publieke plaatsen zullen mogen open blijven de gehele nacht gedurende de voorzeide dagen.

Art. 3. De omloop der rijtuigen is bepaald als volgt : de rij zal beginnen aan de Koornmarkt en voortgaan langs de Lange Munt, Lijnwaadstraat, Kamstraat, Koningstraat, Zandberg, Hoogpoort, Botermarkt, Marjoleinstraat, Kalanderberg, Kouter, Zonnestraat en Veldstraat. De rijtuigen zullen op stap moeten geleid worden.

Gent, 27 januari 1842.

De Burgemeester
Van Crombrughe.

Jaarlijks werd door het College dergelijk reglement uitgevaardigd.

Het eerste reglement, waarin de toer wordt vermeld, dagtekent van 30 januari 1807 : "Ten eynde te voorkomen alle voorvallen die resulteren uit de verwerring der rytuigen, als zelve eene verschillende directie hebben, word er bevolen aen alle koetsiers de zelve te dirigeren in der maniere dat zy komen van den Koornmerkt in de Langemunte, Vrydagmerkt, Koningstraete, Zandberg, Hoogpoorte, Botermerkt, Marjolystraete, Kouter, Zonnestraete en zoo voorts langs de Veldstraete".

We menen uit deze tekst te mogen besluiten, dat de "toer" reeds moest bestaan voor 1807. In dit jaar werd voor de "toer" het eenrichtingsverkeer ingevoerd.

In 1850 vragen een aantal herbergiers aan het College om de "toer" uit te breiden. We kunnen dit begrijpen, want de herbergiers hebben er natuurlijk voordeel bij, dat de toer langs hun herberg voorbij trekt. Het College gaat niet in op het verzoek en geeft als reden op "Men heeft nog nooit gezien, dat de rijtuigen een onafgebroken lijn vormden op de gehele uitgestrektheid". Een redacteur van de Gazette van Gent bemerkt op 13.1.1850 : "Wat zijn de carnavaldagen hier thans ? Zeer mediocre plechtigheden, die niet nodig hebben zich over een grote uitgestrektheid te ontvouwen". Hieruit menen we te mogen besluiten, dat de carnavalviering rond 1850 wat in verval was geraakt. Zeker was dit toe te schrijven aan de grote economische crisisjaren 1845-1850. Bij de economische heropbloei zal carnaval weer intenser worden gevierd. In 1850 worden in de opera vier carnavalbals gegeven, nl. op 10, 12, 17 februari en op 3 maart. De toegang voor de vier bals kost twaalf frank : hiervoor ontvangt men een "carte personelle" en twee "cartes de dames". Voor een bal betaalt men drie frank, voor het bal op 3

maart vier frank. De bals in de Franse schouwburg waren natuurlijk enkel voor de goede burgerij. Op 20 februari 1850 vertelt ons de Gazette van Gent : "Vastenavond is zondag op luisterrijke wijze afgelopen : de toer stroomde van wandelaars en gemaskerden. De koninklijke maatschappij Nemrod vergezeld van een groot getal deftige lieden der stad, had een tamelijk fraai gekostumeerde carnavalgroep gevormd, welke voorgegaan werd door de maatschappij Les Fanfares Amateurs. De muzikanten zaten op een wagen. De omhaling heeft 929,68 F opgebracht. Dit bedrag zal gebruikt worden voor een brooddeling in de maatschappij Nemrod in de Goudstraat.

In 1850 was er te Gent grote armoede : op 106.704 inwoners werden 4.146 gezinnen tellende 17.904 personen regelmatig en 4.789 gezinnen tellende 19.223 personen tijdelijk geholpen door het Liefdadigheidsbureau. In totaal werden dus in 1850 34.748 personen regelmatig of tijdelijk gesteund. Dit betekent 32,5% van de bevolking. Voor 1848 en 1849 waren deze percenten respectievelijk 36,3% en 35,4%. In 1851 zal het aantal behoeftigen sterk dalen, maar toch nog 18% van de bevolking bedragen. Een controle aan huis in 1850 had aangetoond, dat alle personen, die gesteund werden, werkelijk noodlijdend waren en hulp behoefden. Sommige menslievende verenigingen maakten van carnaval gebruik om inzamelingen te doen ten voordele van de armen.

Carnaval 1852 : op zondag 22 februari en zondag 29 februari trekt een grote cavalcadestoet door de stad. In de cavalcade : ruiters, fanfares en een tiental wagens. Er wordt een pleziertrein uit Antwerpen naar Gent ingericht voor de kijklustigen. 's Avonds worden de wagens op de Vrijdagmarkt opgesteld en luisterrijk verlicht. De omhalingen voor de armen hebben op beide zondagen samen 4009,51 F netto opgebracht (in de huidige geldwaarde : meer dan een half miljoen !). In de cavalcade van 1852 reed een wagen, die niet voorzien was in het programma. De Gazette van Gent schrijft : "Men zag er de Gallische haan overwonnen door de adelaar van Napoleon. Een personnage langs voor op de wagen zittende, leidde al de anderen bij middel van lintjes aan de top van hun neus vastgemaakt, op. De wagen hing vol decreten en dagbladen. Men las er onder andere : "In naam des volks", "Dege- nen die niet zullen toejuichen, zullen naar Cayenne gezonden worden om peper te kweken", enz. Een andere krant schreef : "Une voiture remplie de masques ayant tous une muselière sur la figure et un cadenas à la bouche. Ils avaient au cou un collier auquel était attaché une chaîne que tenait en main le conducteur de la voiture. Celui-ci était grimé de manière à ressembler d'une façon frappante à Napoléon III". Een woordje verklaring is wel wenselijk. Prins Karel Lodewijk Napoleon was de derde zoon van Lodewijk Bonaparte, koning van Holland. Van de februari-revolutie in 1848 had hij gebruik gemaakt om naar Frankrijk terug te keren en in december 1848 was hij er in geslaagd zich tot president van de republiek te laten verkiezen. Na een staatsgreep in de-

cember 1851 voerde hij een nieuwe grondwet in in 1852 en werd het keizerrijk hersteld (Napoleon III).

In die tijd verbleven in ons land een groot aantal Franse vluchtelingen, waaronder Victor Hugo. Sommige Fransen gaven te Brussel kleine politieke blaadjes uit. "Hun publicatie verwekte een buitengewone prikkeling te Parijs. Reeds in januari 1852; zelfs voor de restauratie van het Keizerrijk, eiste Napoleon dat de Belgische regering ze ambtshalve voor de rechtbanken zou dagen. Enige rechtsvervolgingen, ingesteld om hem te voldoen, liepen uit op vrijspraken en verergerden nog zijn verbittering. Een vastenavondtocht, waarin hij, naar men zei, belachelijk gemaakt werd, gaf aanleiding tot een officieel verzoek om rekenschap van zijnentwege". (H. Pirenne : Geschiedenis van België, deel 4, blz. 95). Zo werd dus een wagen in de calvacade van 1852 te Gent oorzaak van diplomatieke moeilijkheden.

We hebben al twee aspecten van de carnavalviering gezien : feestvreugde en liefdadigheid. Nu komt er nog een derde aspect bij.

Bij de gemeenteverkiezing van 1854 hadden de liberalen de nederlaag geleden, de oppositielijst veroverde al de te begeven zetels. Advocaat Delehaeye werd burgemeester. Delehaeye was zeker een betwiste figuur. In 1847 en in 1852 verkozen tot kamerlid op de liberale lijst, wordt hij in 1854 verkozen op de oppositielijst voor de gemeenteraad en in 1856 wordt hij tot kamerlid verkozen op de conservatieve lijst. In oktober 1857 moeten opnieuw verkiezingen plaatshebben. Zowel op het plaatselijk vlak als op het nationaal vlak worden de politieke tegenstellingen intenser. Carnaval 1857 : al de maatschappijen richten een bal in : de Union op de Kouter, Nemrod in de Goudstraat, Concordia in de Belgradostraat, Willem Tell in de Bagattenstraat, het Willemsfonds op de Poel, de Zonder Naam niet zonder Hart, de Verenigde Werklieden, Broedermin en Taalijver, enz. Daarnaast worden nog bals ingericht in tientallen herbergen, zoals in de herberg Het Kuipken in de Kortrijkse straat. Op zondag 22 februari trekt een grote cavalcade door de stad. De onderwerpen van de wagens : de crinoline-ziekte (de hoepelrok bereikte zijn hoogtepunt), de vrijhandel (protest tegen de Franse invoerrechten), de bescherming van de nationale nijverheid, een Vlaams feest naar Teniers, een boerenfeest met muziek en dans, de Tintamaris : de bewoners van het Hemelse Rijk met hun keizer Fich-ton-Kan vergezeld van vijftig prachtig uitgedoste ruiters. De Gazette van Gent is niet zo uitvoerig in zijn verslag; de krant schrijft enkel : "Verscheidene vermoedingen op politieke kwesties zinspelend, zijn aan het oog van de politie niet ontsnapt. Voor de Concorde was er een botsing tussen de politie, die enkele opschriften wilde wegnemen en een aantal personen, die dit poogden te verhinderen". Het is duidelijk, dat de Gazette van Gent geen standpunt wenst in te nemen. De Journal de Gand geeft meer uitleg. "De nombreuses charges satiriques se faisaient remarquer parmi les masques; le vieil esprit frondeur des Gantois n'est pas facile à détruire". Op straat worden politieke karikaturen uitgedeeld. "Une

mascarade qui faisait sa première apparition a exité une grande hilarité : c'étaient sept têtes d'animaux précédés par un individu portant un costume d'anabaptiste et chantant le miserere. On a voulu y voir une allusion à nos sept élus des campagnes". "Un polichinelle fort bien vêtu se promenait à cheval muni d'une planchette sur laquelle se trouvait écrit : Le maire Auguste, premier polichinelle de Gand". Bij het verschijnen van de politie verdween de tekst achter een scherm, waarop een kleine polichinel was geschilderd. Op de Kouter wandelden zeven vermomden met als hoofddekseel een kaarsesnuit. Een van hen was vermomd in een harlekijn-windhaan en droeg het volgend opschrift :

Je suis étoile errante au ciel parlementaire.
Je serai fixe un jour quand je serai par terre.

Zeker werd hier de burgemeester Delehaeye bedoeld.

Wat gebeurde er met carnaval in 1860 ? De kring "Zonder naam, niet zonder hart" - deze liefdadige vereniging werd opgericht in 1856 en bestaat thans nog - zal een liefdadige ommegang inrichten en doet beroep op jongelingen om er als rondhalers of als ruiters aan deel te nemen.

Voor de deelnemers zijn de volgende geschenken voorzien :

1. een schone cravache met geheugenis-opschrift voor de ruiter met de schoonste kledij
2. een schone gouden ring aan hem, die het meest heeft opgehaald
3. een gouden speld aan hem, die het tweede meest heeft opgehaald
4. een schone wandelstok met ivoeren appel aan de rondhaler met de schoonste kledij.

Kijken we nu naar de cavalcade, die uitging op maandag 20 februari 1860.

Vier wapenherauten kondigen de stoet aan op lange trompetten; ze zijn gevolgd door talrijke ruiters in musketiersuniform. Daarna komen een aantal versierde wagens :

- 1° wagen : een zomerfeest bij Gent
- 2° wagen : een Hollands feest
- 3° wagen : aan het hof van koning David
- 4° wagen : een monster-orgel met dansende figuren
- 5° wagen : het goed leven
- 6° wagen : rokende schoorstenen
- 7° het fregat menslievendheid
- 8° wagen : een beweegbaar toneel, waarop ridder Regiers wonderlijke toeren van magnetisme doet en kreupelen laat dansen.

Aan de cavalcade nam ook het fanfare-korps van het kurassiersregiment deel; de muzikanten - militairen - waren verkleed in "pierrots". Niettegenstaande het slechte weer had de omhaling 1500 F opgebracht. Op zondag 26 februari trok de cavalcade van de "Zonder Naam" opnieuw door de stad.

Tientallen maatschappijen richtten een carnavalbal in : de Fonteinisten in de Minardschouwburg, verder waren er bals ingericht door de Melomanen, door Nemrod, door de Union, de Zonder Naam, Willem Tell, het Willemsgenootschap. Ook de Patatenkapperskring richtte in de herberg "De Keizerin" buiten de Brugse Poort een groot gemaskerd bal in voor de noodlijdenden. Een verslaggever vertelt "overal werd er tot in de vroege morgen gedanst".

Langzamerhand worden de verslagen over carnaval kleiner. In 1870 gaat de zangmaatschappij "De Eendracht" van Ledeberg met carnaval verkleed in Turken door de stad en doet een omhaling voor de kas van de "Zonder Naam". De vereniging zingt in de voornaamste herbergen. De opbrengst bedroeg 416,50 F. "De maandag en dinsdag van carnaval waren er veel gemaskerden en talrijke compagnieën, die lustig zongen en sprongen. Ook de bals lokten veel volk" (Gazette van Gent, 2 maart 1870).

1878. De katholieke partij bezit de meerderheid in het parlement sedert 1870. De politieke tegenstellingen zijn uiterst scherp. Belangstellende lezers willen we verwijzen naar het werk van Th. Luyckx : Politieke Geschiedenis van België (blz. 157). Te Gent bezetten de liberalen al de zetels in de gemeenteraad. Door sommige gebeurtenissen, waarover we in dit artikel niet kunnen uitweiden, zijn de gemoederen bij de beide partijen erg verbitterd. De strijd in de kranten is buitengewoon scherp. Weer zijn verkiezingen op komst. In dit klimaat zal carnaval worden gevierd. De cavalcade wordt ingericht door de maatschappij L'avenir, een vereniging gesticht in 1875 met als doel het wereldlijk onderwijs uit te breiden. Ere-voorzitter is F. Laurent. Dit gegeven is al voldoende om ons te laten vermoeden, dat de cavalcade zal gebruikt worden als een politiek middel en dat het er scherp zal aan toe gaan. De Gazette van Gent weet niet zo veel te vertellen. Verscheidene muziekmaatschappijen hebben de stad doorkruist en omhalingen gedaan voor de "Zonder Naam; niet zonder Hart". Heel de nacht heeft men gezang en getromp toegelaten. Alle jaren zijn er langs de straat hoogst afkeuringswaardige liedjes gezongen. De totale opbrengst bedroeg 7.068,50 F. Tot daar de Gazette van Gent. Weer moeten we andere kranten raadplegen om iets meer te vernemen. De Journal de Gand schrijft : "La meilleure preuve que le résultat a été excellent, c'est que Le Bien Public a grincé des dents dès le lendemain". Een beschrijving van een der groepen : "L'Eendracht de Meulestede (een liberale maatschappij) avait organisé un troupeau d'électeurs ruraux tenus en laisse par des prêtres qui les tiennent pour bon à être rossés et les poussent à coups de parapluie vers les urnes". Luisteren we nu even naar Le Bien Public. "On a également beaucoup remarqué un omnibus chargé de pèlerins revenant d'Oostacker, qui vendaient des flacons d'eau miraculeuse de Lourdes (citaat van Le Bien Public uit La Flandre Libérale). Ce que La Flandre Libérale ne dit pas et ce qui a excité l'indignation

KUIPERSKAAI, GENT

C. 19232 7/2

ZAAL

VALENTINO

KARNAVALLIED voor 1886

Zangwijze : LE JUPON DE MADELON, verkrijgbaar in alle muziekwinkels.

Met deze carnaval
wij trekken naar den bal,
wij willen dansen, springen,
wij zijn die dreamers niet
die men in 't donker ziet
en die ons willen dwingen.

REFREIN : Vivat 't goe bier, enz.

Zoo gaan wij op den draai
recht naar de Kuiperskaai,
want daar is iets te winnen!
ja voor het eerste jaar
'ne prijskamp wonderbaar!
kom laat ons spoedig binnen.

REFREIN : Vivat 't goe bier, enz.

De prijzen zijn zoo lief
en 't is eenieders grief,
wij zullen concurreeren;
toe jongens spoed u wat,
sa meisjes van de stad,
komt naar de zaal floreeren?

REFREIN : Vivat 't goe bier, enz.

Waar kan men beter zijn?
den drank is er zoo fijn,
daar is de waren hemel!
al d'Engels aan den dans,
lusters in vollen glans,
spiegels met groot gewemel.

REFREIN : Vivat 't goe bier, enz.

Heft maar de beentjes op
en springt maar in galop,
toe laat ons peper geven,
wij maken geen verdriet
gelijk eenieder ziet,
maar wel in vreugde leven.

REFREIN : Vivat 't goe bier, enz.

Wij blijven g'heel de nacht
want 't is hier ons gedacht,
sa lustig opgesprongen;
'nen dans met kloeken moed
dat doet de beentjes goed
en dan nog eens gezongen.

REFREIN : Vivat 't goe bier, enz.

REFREIN :

Vivat 't goe bier, muzick, en volle vreugd,
't is de deugd van den jeugd,
sa boeren en boerinnen, Arlequin, Piro,
den dans zal gaan beginnen in Valentino,
'ne polka of 'ne vals met onzen bon ami
en lustig dan aan 't vrijen op de galerie

Gezongen door A. VAN DAMME & Cie.

et le dégoût de tous les honnêtes gens, c'est que sur le char en question figurait un personnage affublé d'ornements épiscopaux et portant un masque reproduisant d'ailleurs avec beaucoup de fidélité les traits de Mgr. Bracq, évêque de Gand".

Inderdaad, deze gegevens vinden we enkel in de katholieke kranten. Reeds de volgende dag komt er een hevig protest vanwege de katholieke kringen, waarin de burgemeester Karel de Kerchove de Denterghem beschuldigd wordt als hoofd van de politie niet te zijn opgetreden. De reglementen van carnaval verboden zich te vermommen in een kledij van geestelijken en militairen. Het voorval te Gent vindt nog weerklank in het parlement, waar de minister van justitie geïnterpelleerd wordt door een volksvertegenwoordiger. Vermoedelijk bereikte het gebruik van de cavalcade voor de politieke strijd zijn toppunt in 1878; om verschillende redenen zal in de toekomst de cavalcade niet meer als politiek instrument worden gebruikt.

We zijn in 1880 : De Kring Titus gaat verkleed uit en zingt ten voordele van de "Zonder Naam" in de voornaamste koffiehuisen : de Concorde, de Union, Café des Arcades, de Grand Café, Café Minard, Café Royal, Café du Théâtre. De maatschappij "Orphéon Gantois", waarvan de leden verkleed zijn in Zoeloes, gaat in de drankhuizen zingen ten voordele van de "Zonder Naam". Ook de "Kattejongens" en de "Verenigde Zusters" doen een rondgang. Gezamenlijk hebben de vier verenigingen 612,19 F opgehaald. De dinsdag van carnaval was er veel volk op de been; in talrijke herbergen waren prijzen te winnen voor de mooiste compagnie. Er was zeer veel straatlawaai, want met carnaval is het zingen op straat toegelaten.

Voor 1890 weet de reporter weinig te vertellen over carnaval : "het is altijd dezelfde sleur". Er zijn weinig gemaskerden; wel is er veel volk op de Vrijdagmarkt, waar allerlei kermistinten zijn opgesteld. Nu moeten we een parenthesis openen. In oktober 1890 worden verkiezingen gehouden. De gemeenteraad wordt om de drie jaar voor de helft vernieuwd. Er worden drie lijsten ingediend : een liberale lijst, een katholieke en een socialistische lijst. In 1884 werd voor de eerste maal een socialistische lijst met Anseele als lijsttrekker ingediend. Op 148.729 inwoners hebben slechts 22.412 stemrecht : dit is 7,6 % van de bevolking. Er zijn 33 kiesbureaus; het stadhuis, het Lakenmetershuis, de Beurs, Van Crombrugge, in de zalen Flora, Concordia, Valentino en Parnassus en ook in 25 koffiehuisen. Er waren 10.060 kiezers opgekomen; 192 nietige stemmen werden uitgebracht. De liberale kandidaten behaalden elk tussen de 5100 en 5200 stemmen en behaalden al de zetels. De lijsttrekker van de katholieke lijst - J. Casier - behaalde 3445 stemmen. Voor de socialistische lijst behaalden Anseele 1366, Hardyns 1276 en Van Beveren 1282 stemmen. Hippoliet Lippens (1847-1906) had in 1882 zijn schoonvader Karel de Kerchove de Den-

terghem opgevolgd als burgemeester. In 1891 richt de Gentse afdeling van de Belgische Werkliedenpartij een schrijven aan het College van Burgemeester en Schepenen, waarbij gevraagd wordt de feesten de dinsdag van carnaval af te schaffen en de eerste mei als feestdag te erkennen. Aan het verslag ontleen we : “Par suite d’une regrettable tradition le mardi du carnaval est un jour consacré à des mascarades et à des orgies particulièrement blâmables et dégradantes. On ne voit que déguisements en lambeaux, d’une malpropreté repoussante; on n’entend que des chansons obscènes et des interpellations ordurières, des scènes d’ivrogneries et de débauche. Les auteurs de ces tristes saturnales perdent toute dignité et tout respect d’eux mêmes. C’est un spectacle démoralisant”. Hier krijgen we dus een beschrijving van de “slonsendag”. In verband met het voorstel één mei als feestdag in te voeren verklaart het schepencollege zich onbevoegd. Voor het eerste punt heeft het College een aantal adviezen ingewonnen. De Kamer van Koophandel verklaart, dat de Gentse fabrikanten bereid zijn hun fabrieken de dinsdag te openen op voorwaarde, dat de feestelijkheden en bals op de dinsdag worden afgeschaft en dat er verboden wordt zich de dinsdag te verkleeden. De Koophandel- en Nijverheidskring meent, dat aan de afschaffing van de “slonsendag” zowel positieve als negatieve aspecten zijn; sommige fabrikanten maken van de dinsdag gebruik om herstellingen te laten uitvoeren. De politiecommissarissen wijzen in hun rapport er op, dat bij afschaffing van de dinsdag, het nodig is, dat de bals op maandag om middernacht eindigen. Ze zijn van oordeel, dat dit ongunstig zal aanvaard worden. Ze zijn ook van oordeel : “Dans l’état actuel de nos traditions locales il n’y a pas moyen de défendre brusquement sans transition et d’une façon radicale les réjouissances populaires qui ont lieu ce jour depuis un temps immémorial, et surtout de le faire en interdisant non seulement le tour, mais les mascarades et déguisements, les fêtes et les bals publics et en supprimant le jour susdit le congé traditionnel de nos écoles et de nos diverses administrations”. In een referendum gehouden in de textielfabriek La Gantoise hebben zich 1900 werklieden uitgesproken voor het behoud van de dinsdag, 200 werklieden waren voor de afschaffing. De burgemeester besluit wijselijk : “Il ne sert à rien de faire des règlements quand les moeurs y sont hostiles, parce que alors l’exécution en devient impossible”. In 1892 verschijnt het traditioneel bericht van het college over de carnavaldagen en de “toer”. Tevens verschijnt er het volgende bericht : “De burgemeester deelt mede, dit naar de wens van de gemeenteraad van 10 juli 1891, overwegende dat men de ontuchtige zangen, waarvan er gedurende de carnavaldagen gebruik wordt gemaakt, dient te beteugelen, alsook een einde te stellen aan de walgelijke vertoningen van gemaskerde en verklede personen, welke zich namelijk de dinsdag van carnaval voordoen, Bericht de bevolking, dat die buitensporigheden niet meer mogen geduld worden. Beveelt de heer oppercommissaris van politie de wanorde te doen ophouden”. In de Gazette van Gent

vinden we het volgende verslag : “Zondag en maandag was er veel beweging op de toer. Er was niet veel bijzonders te zien; de dinsdag liepen er wat afzichtelijke slonsen. Het komt ons voor, dat de carnaval veel afvalt, de ordentelijke en rustlievende bevolking is er niet kwaad om”.

In 1895 blijft nog alles zoals voorheen. “Nog eens zijn de woelige uitspattingsdagen van carnaval voorbij. Over het algemeen was de beweging niet zo levendig; het aantal gemaskerden is afgenomen. Het werpen met confetti is echter erg aangegroeid en in de namiddag hadden op de Kouter echte bombardementen met confetti plaats; sommige carnavaliërs hadden de confetti vermengd met peper of snuif”. De omhalingen voor de menslievende maatschappij “Licht en Vrijheid” had 740,33 F opgebracht.

Een redacteur van “Le Journal de Gand” deelt ons op 5 maart 1895 mede, dat in de Librairie Universelle in de Korte Dagsteeg 4500 kg. confetti werd verkocht. Volgens dezelfde redacteur wordt in een honderdtal winkels confetti verkocht; hij schat de geworpen confetti op 25.000 kg. Een kg. confetti kostte een frank.

Als gevolg van de wet van 14 april 1894, die het algemeen meervoudig stemrecht voor de Wetgevende Kamers invoerde, moest ook de wet, die de gemeenteverkiezingen regelt, herzien worden. Deze wet van 11 april 1895 voorzag een erg ingewikkeld systeem. De voornaamste punten waren :

- a) de minimum-leeftijd van de kiezers was dertig jaar; elke kiezer moest ten minste drie jaar de gemeente bewonen
- b) een bijkomende stem wordt verleend aan :
 - 1) de kiezer van ten volle 35 jaar, gehuwd en die ten minste 5 F personele belasting betaalt op de huurwaarde
 - 2) de kiezer, eigenaar van onroerend goed met een kadastraal inkomen van ten minste 48 F
- c) twee bijkomende stemmen worden verleend aan de kiezers, houders van bepaalde diploma's of die bepaalde openbare ambten of bepaalde bijzondere ambten vervullen
- d) een vierde extra-stem werd verleend aan de huisvaders, die van 5 F tot 20 F cijns betaalden of bezitters waren van een goed met een kadastraal inkomen van minstens 150 F
- e) ten slotte werden in de steden met meer dan 20.000 inwoners door de kiezers-nijverheidsbazen en door de kiezers-werklieden vier tot acht (voor Gent : acht) toegevoegde gemeenteraadsleden gekozen, die voor de helft uit beide belangengroepen samengesteld, de gemeenteraad moeten aanvullen.

Hierop werden de gemeenteraden ontbonden en op 17 november 1895 hadden de gemeenteverkiezingen plaats (de bijgevoegde verkiezing op 25 november). Het aantal kiezers bedroeg thans ongeveer 28.100 of 17,87 % van de bevolking. Er werden 35.070 geldige stemmen uitgebracht. Op 17 november behaalden de liberalen 11 zetels, de katholie-

ken 10 en de socialisten ook 10 zetels. Op de bijgevoegde verkiezing behaalden de socialisten de vier zetels voor de kiezers werklieden (ongeveer 6200 stemmen tegen ongeveer 2200 stemmen voor de anti-socialisten); de liberalen drie en de katholieken een zetel van de vier zetels voor de kiezers-nijverheidsbazen. De definitieve samenstelling van de gemeenteraad was dus : liberalen : 14 zetels, socialisten : 14 zetels, katholieken : 11 zetels. Burgemeester H. Lippens had de gemeentepolitiek verlaten en werd opgevolgd door E. Braun, die burgemeester zal blijven tot in 1921. De socialisten wensten een evenredige verdeling van de schepenzetels; de katholieken wensten niet in het college te treden, maar zouden de initiatieven ten gunste van de stad steunen. Hierop werd een homogeen liberaal college gevormd. (Schepenen : O. Bruneel, J. De Vigne, R. De Ridder, K. Boddaert en M. Baertsoen). Door de verkiezingen van 1895 had de Gentse gemeenteraad een volkomen ander uitzicht gekregen : van homogeen liberaal naar driedelig van practisch gelijke sterkte.

Keren we nu terug naar ons onderwerp Carnaval. Eens in de gemeenteraad zullen de socialisten verder strijden voor de afschaffing van de “slon-sendag”. Op 1 februari 1897 wordt het probleem opnieuw besproken in de gemeenteraad. We ontleen het volgende aan het verslag van de Heer Siffer, verslaggever van de commissie, die het vraagstuk van de afschaffing van de dinsdag behandelde. “De voorstanders der afschaffing van carnavaldinsdag schilderen de vastenavond en inzonderheid deze dinsdagen af als dagen van ontucht, slemperij en walebakerij, allernadeligst, niet alleen voor de waardigheid van de mens en de zedelijkheid, maar ook voor de gezondheid en het stoffelijk belang van een gedeelte van de bevolking. De neringdoende burgerij heeft niets te winnen bij het behouden van de derde dag, vermits in het algemeen dan al de spaarpenningen der carnavalszotten uit de werkersstand reeds verteerd zijn, dat er op de plak gekocht wordt en dat de ongelukkigen weken en weken hun verkwistingen moeten uitzweten en zich zelfs het noodzakelijke onttrekken. Het is rond dat tijdstip ook dat er in de Berg van Barmhartigheid het meest goed wordt verpand. Het is de plicht van de openbare besturen de openbare zedelijkheid en het welzijn van het volk te bevorderen al moeten zekere klassen er door in hun handel lijden, zelfs ook wanneer het volk, onbekend met zijn ware belangen, verblind genoeg zou zijn er protest tegen aan te tekenen. Schaft de derde dag af, maakt er een gewone werkdag van”. De tegenpartij is het eens om de uitspattingen te beteugelen, maar is van oordeel, dat daarom de dinsdag niet moet worden afgeschaft, omdat dit de belangen van een aantal winkeliers zou schaden. In juli 1897 wordt het probleem nog verder besproken. Met 31 stemmen tegen 5 stemmen wordt aangenomen :

- a) het is niet toegelaten de dinsdag zich te maskeren of te verkleeden vóór acht uur 's avonds
- b) de burgemeester mag de dinsdag een stoet van verklede personen toelaten

- c) de toer wordt toegelaten op zondag en maandag voor de vasten en op de volgende zondag
- d) aan de Vrije Burgersbond - een vereniging van winkeliers in 1896 opgericht - wordt een toelage van 1500 F verleend om een stoet de dinsdag in te richten.

Van Beveren was de hartstochtelijke verdediger van de afschaffing van de "slonsendag" en dit om het alcoholisme te bestrijden. "Om zot te zijn moet men half zat zijn" (Van Beveren).

Begin februari 1898 verschijnt een bericht van het College, waarin medegedeeld wordt, dat de carnavaldagen doorgaan op zondag 20, maandag 21 en zondag 27 februari; op dinsdag 22 februari mogen de gemaskerden op straat komen na 8 uur 's avonds. De omloop van de rijtuigen mag doorgaan op zondag, maandag en zondag. Er wordt verboden op de openbare weg confetti, gevulde werptuigen, pauwveren, vederborstels en marti-nets te gebruiken. Het leuren met confetti is enkel toegelaten, indien de zakjes confetti slechts een kleur bevatten. Het is tevens verboden confetti op de openbare weg op te rapen.

De carnavalstoet ingericht door de Vrije Burgersbond lokt veel volk. Er zijn talrijke wagens met vier en twee paarden, muziekkorpsen, verklede groepen te paard en te voet. Voor de deelnemers zijn er een dertigtal prijzen van 125 F tot 20 F. Bij de versierde wagens werden vooral opgemerkt : het eeuwig verbond tussen Jacob van Artevelde en Edward III, la Fille de Madame Angot, de verbroedering tussen Noord en Zuid, de in-trede van Maria Theresia, een Vlaamse kermis. In de cavalcade werd door leden van de Vrije Burgersbond een lied gezongen, dat duidelijk de doelstelling van de bond aantoont.

't Is pas een jaar geleden
 Dat onze bond kwam tot stand.
 Nu tellen we reeds duizend leden
 Verenigd in een broederband.
 Om samen te bevechten
 De gesel der burgerij
 Om te strijden voor ons rechten
 Staan we moedig zij aan zij.

Refrein

Weg met de coöperatieven,
 Wij strijden hand aan hand.
 Voor rechten en voor grieven
 Hier in ons Vlaanderenland.

Op de "slonsendag" in 1898 hadden zich toch enkele personen, niettegenstaande het verbod, de dinsdagnamiddag verkleed en gemaskerd op straat vertoond. Ze werden opgesloten in de Mammelokker.

Het straatcarnaval sterft nu vlug uit. Wel zegt een redacteur van de Gazette van Gent in 1910, dat het verbod de dinsdag zich te maskeren voor

8 uur 's avonds voortdurend wordt overtreden, maar hij geeft toe dat op dinsdag het straatcarnaval tot nul is gedaald. "In de Veldstraat en in de Lange Munt, waar men vroeger rond vier uur zich moeilijk een doortocht kon banen, is er nu minder volk dan op een gewone zondag". Op de zondag waren op de toer geen rijtuigen meer.

Tijdens de oorlog 1914-1918 hebben de Gentenaars geen tijd om aan carnaval te denken; ze hebben andere zorgen.

In februari 1919 besluit de gemeenteraad :

1. Het zal verboden zijn zich bij dag in de straten gemaskerd te vertonen.
2. Na 8u30 's avonds zal men gemaskerd op straat mogen gaan.
3. De herbergen, drankhuizen, danszalen zullen om vier uur 's morgens sluiten.

Deze schikkingen zijn toepasselijk op de zondag en de maandag van carnaval en op de daarop volgende zondag. De dinsdag van carnaval wordt bepaald afgeschaft.

Einde februari 1919 volgt een tweede besluit : "De verlofdagen ingeschreven in de verordeningen der onderscheidene stadsdiensten en der stedelijke onderwijsgestichten op de carnavaldagen worden bij deze bepaald afgeschaft."

Maandag en dinsdag van halfvasten zijn voor iedereen gewone werkdagen geworden. De tijd van cavalcades, toer, "slonsendag", compagnies is definitief voorbij.

M. STEELS

DE NACHTWACHT TE GENT IN DE 19° EEUW

In het eerste deel van zijn werk "Gent van den oudsten tijd tot heden" vertelt Fr. De Potter ons het een en ander over de buurtrechters of buurtdekens. De gebuurtedeken was onder meer belast met de politie van de straat of straten onder zijn gezag.

Tijdens de eerste jaren van de Franse overheersing waren vele instellingen en gebruiken verloren gegaan; vanaf het Consulaat (1799) keert stil aan de orde terug. Op 24 brumaire jaar 13 (15 november 1804) besluit het College de buurtschappen terug in te richten. De stad wordt ingedeeld in 238 buurtschappen. De gebuurtedekens, die in functie waren in 1794-95 hernemen hun ambt. In de buurtschappen zonder deken wordt een deken verkozen op 4 frimaire jaar 13 (1).

Door een besluit van 24 brumaire jaar 14 wordt de stad verdeeld in 18 secties; per sectie wordt een nachtwaker aangesteld. In het stedelijk wachthuis rechtover het stadhuis zijn een aantal loden in overeenstemming met het aantal nachtwakers. Om 10 uur 's avonds moeten de nachtwakers zich in het wachthuis aanbieden, waar ze een lood ont-